

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף מד.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תזרה קכה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 תהלים פו (ב) שְׁמֵרָה נִפְשִׁי
 פִּי הַסֵּיד אֲנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ
 אֱלֹהֵי הַבּוֹשֶׁת אֱלֹהֵי:
 דְּבַר הַיָּמִים - ב' יז (ו) וְיִגְדַּה
 לְבוֹ בְּרִיךְ יְיָ וְעוֹד הַסֵּיד
 אֵת הַמְּנוּחַת וְאֵת הָאֲשֵׁרִים
 מִיְהוּדָה.

ח"ו [1]. וע"י טבילה כמים נפתחין נקבי הויעה. וזה טוב מאד
 לבריאות הגוף. רק שלא יהיו המים קרים ביותר. כי אז מיא
 מטרשי [2] להנקבים הנ"ל. אבל כשאין המים קרים מאד. אזי
 הטבילה בהם טובה מאד : **גם** כבר מבואר שאין
 העבודות וסיגופים שקורין [3] (האריוואני) מוזקים כלל [4]. ומי
 שמוזק לו העבודה והסיגופים זהו רק מחמת גדלות :

קכד שמעתי בשמו שאמר, שלפעמים מגיע לאדם
 הרהור תשובה והשתוקקות להשי"י באיזה מקום שצריך שם
 באותו המקום דייקא להתחוק בזה הרהור תשובה
 וההשתוקקות כגון לדבר שם איזה דיבורים של תחינות ובקשות
 או דברי השתוקקות בפה ובלב כפי הענין ולא ימתין ולא יזוז
 ממקומו. אעפ"י שאין זה המקום מוכן לכך. כגון שלא במקום
 קביעות לתורה ותפילה. רק בדרך הילוכו וכיוצא. כי כשיוזו
 ממקומו יכול להיות שיפסק [5]. וכן ממנו ז"ל בעצמו ראינו
 ענין כזה כמה פעמים שלפעמים נשאר עומד באמצע הבית
 ודיבר עמנו וגילה לנו תורה נפלאה ושיחה נאה מאד וגילה
 דרכים נפלאים לעבודת השם יתברך והתעוררות גדול וכו' ולא
 רצה לזוז ממקומו. עד שנמר מה שרצה. וכן היה כמה פעמים :

קכה מענין אמירת תהלים דיבר עם אחד, ואמר לו,
 שעיקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו.
 למצוא א"ע בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו ז"ל איך.
 ופירש לו רבינו ז"ל קצת. כי כל המלחמות שביקש דהמע"ה
 שיצילחו השי"י מהם, הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת
 היצה"ר והיילותיו. וכיוצא בזה בשאר המזמורים. [6] (וכמבואר
 מזה לעיל בסי' קא [7]) ושאל אותו, איך יפרש לעצמו
 "בהפסוקים שדהמע"ה משבח א"ע כגון **שמרה נפשי כי חסיד
 אני** [8] וכיוצא בזה. השיב לו, גם זה צריכין לפרש על עצמו,
 כי צריכין לדון א"ע לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה זכות
 ונקודה טובה אשר בבחי' הנקודה טובה הזאת הוא בחי' חסיד
 וכיוצא. ואמר לו רבינו ז"ל, הלא אצל יהושפט כתיב **ויגבה לבו
 בדרכי ה'** (ד"ה ב' יז) שבדרכי ה' ועבודתו ית' הגביה לבו קצת.
 עוד אמר לו רבינו ז"ל, הלא בבוקר אנו אומרים בתחילה מה
 אנו מה היינו וכו'. ואנו מקטינים עצמינו מאד [9]. ואח"כ אנו
 אומרים **אבל** אנהנו עמך בני בריתך וכו' [10]. שאח"כ אנו
 מחזקים עצמינו ומרימים את עצמינו ואנו מספרים את
 גדולתינו ומתפארים שאנהנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק
 ויעקב וכו'. כי כך צריכין להתנהג בעבודת ה' כנ"ל : ועיין מזה
 בסוף ספר הראשון בסי' רפ"ב. על פסוק **אזמרה לאלקי בעודי**
 [11].

להתיבות לבד עד ברוך שאמר. ע"כ ראוי לאדם לנהם א"ע
 ולשמה א"ע על אשר עכ"פ הוא זוכה לומר התיבות של
 התפילה : **ושמעתי** שהי' מדבר עם איש פשוט אחד מענין
 תפילה שקשה מאד להתפלל ונתן לו עצה, ואמר לו, שיחשוב
 בלבו שאינו צריך להתפלל כ"א עד ברוך שאמר. כי אולי הוא
 צריך בגילגול זה לתקן רק חלק זה מהתפילה. כי אולי בגילגול
 הראשון כבר התפלל בכוונה שאר חלקי התפילה, רק חלק זה
 עד ברוך שאמר הוא צריך עכשיו בגילגול זה להתפלל בכוונה,
 וע"כ יכניס כל כחו בזה המעט להתפלל בכוונה עד ברוך
 שאמר. ואח"כ כשיגיע לברוך שאמר, יחשוב אולי צריך לתקן
 חלק זה כגון מב"ש עד **ויברך דוד**. ויתפלל עוד אותו החלק
 בכוונה. וכן להלן. והכלל שלא יבלבל דעתו בתחילה בכל
 התפילה כי יהי' קשה וכבד עליו. רק יתאמץ בכל פעם לומר
 מעט מעט בכוונה, כי מעט יכולין להתפלל בכוונה. ואח"כ עוד
 מעט וכו' כנ"ל : **גם** כבר מבואר, שבאמת ע"פ הרוב, אין
 יכולין להתפלל כל התפילה בכוונה רק מעט. כי כ"א מתפלל
 איזה חלק מהתפילה לפי בחינתו. כי אית מארי דידין ומארי
 דרגלין וכו' [12]. כמבואר במ"א [13].

קכב לענין המחשבות זרות שבתפילה, וכבר ידוע שכל
 מחשבה ומחשבה היא קומה שלימה כמובא [14]. ואמר,
 שכשהאדם עומד ומתפלל כסדר ואינו משגיח על המחשבות
 זרות, ועי"ז הוא מנצה אותם ומעבירם ממנו. [15] (וכמבואר במ"א
 [16] שאין צריכין להסתכל עליהם כלל, רק לילך כסדר ו'בתפלתו
 ולבלי להביט לאחוריו כלל ועי"ז ממיאל יסתלקו [17]). אזי בדרך
 הילוכו בתפילתו, הוא מפיל אותם, לזה הותך יד ולזה הותך רגל
 וכיוצא בזה בשאר האברים. פי' כמו למשל בענין מלחמה
 כשצריך לילך ולעבור בין הרבה רוצחים ואורבים. וכשהוא
 גבור ועובר ביניהם, אזי בדרך הילוכו הוא מפיל אותם. כי לזה
 הותך יד בדרך הילוכו ומפילו, ולזה הותך רגל וכו' וכיוצא בזה.
 כן הוא ממש בענין התפילה. שכשמתפללין כסדר ואין משגיחין
 על המחשבות זרות ודוחין אותם ומפילם, אזי בדרך הילוכו
 בתפילתו, הוא הותך לזה יד, ולזה רגל וכו' כנ"ל. כי כל מחשבה
 זרה הוא קליפה והיא קומה שלימה כמובא. וכשמסתגבר
 להתפלל כסדר ולבלי להסתכל עליהם, אזי הורג אותם, או
 הותך מהם אברים אברים כנ"ל :

קכג אמר שמקוה אינה מוקת כלל [18]. והדאקטיר שיאמר
 לו שמקוה מוקת, אינו דאקטיר כלל. אדרבה טבילת מקוה טובה
 מאד לבריאות הגוף. כי יש נקבים קטנים הרבה בגופו של אדם,
 והם נקבי הויעה שדרך שם יוצא הויעה מן האדם. והם צריכין
 לפתוח. כי אם נסתמו נקבי הויעה יוכל ליהלש וליפול לחולשה

חזק חזק חזק

¹⁰ תורה קא תנינא
¹¹ בתקפא - בהפוסקים, בתרלד ותולו - בהפוסקים, ומתוצו - מהפוסקים
¹² * תהלים פו ב'
¹³ מתוצו- מאד
¹⁴ חיי מוהר"ן תמג
¹⁵ נראה שרבו החשיב מאד את התורה הו שבה סיים את החלק הראשון ועוד הוכיח אותה בחלק השני תורה
¹⁶ ותורה מה ותתם בה את ספרו כאן.

¹⁸ בתקפא בכותרת נשמש- קכה, ובתולו תוקן
¹⁹ עיין תיקון יח דף לב:
²⁰ עיין שיחות הר"ן סימן עה.
²¹ עיין בעש"ט עה"ת פרשת נח אות קטו ומקור מים חיים שם.
²² מוהר"ת בתקפא
²³ סוף תורה עב, ושיחות הר"ן סימן עב וסימן עה, וחי"מ תקו, ותניא פכ"ה, ותורה רגל ותורה נ' תנינא
²⁴ מתוצו - בתפילתו
²⁵ עיין תורה נא תנינא
²⁶ עיין בעש"ט עה"ת פרשת יתרו אות טו
²⁷ עיין ספר הברית ח"א מאמר יז פ"ד
²⁸ פי' סותמין הנקבים (ועיין תולין מו: מו: בקררי לא דמטרשי ופרשי' לשון טרשים שמקשים אותה כאבן)
²⁹ מוהר"ת בתקפא, במשך הנחל-האריוואני
³⁰ עיין שיחות הר"ן סימן רחצ
³¹ עיין שיש"ק ח"א סימן תרעה. ושם ח"ה סימן קמט
³² מוהר"ת בתקפא

מאמר עיקר התהלים לומר על עצמו

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

מבאר שעיקר אמירת תהלים היא לומר אותם על עצמו ועל מלחמותיו ביצה"ר, ומבאר שגם היכן שדוד המלך מתפאר בעצמו כגון "שמרה נפשי כי חסיד אני". צריך ללמוד ממנו שאע"פ שהיה שפל² בתכלית כמ"ש אנכי תולעת ולא איש, לא היה בו ענוה פסולה³, אלא בדרכי ה' גבה לבו, להלחם ביצה"ר בכל כוחו, ומצא בעצמו נקודות טובות של מעשה חסידות שעשה כגון שקם חצות, ושלא התנקם במבזים אותו, וצעק לה' שישמור אותו שלא יפול מהן.

ורבנו מלמד אותנו שגם כל שאר הלשונות בתהילים שנדמה להטחת דברים כלפי מעלה נאמרו בשפלות ויראה וזהירות בכבוד שמים, ועזות דקדושה, וכשאדם אומר תהילים על עצמו צריך לשים לב ולהזהר בכוונתו שלא תהיה עזות דסט"א.

שיחות

חיי מוהר"ן תמג ראה בפנים

לקוטי הלכות

או"ח ברכת השחר הלכה ג' אות ו' – ובאמת ענין זה בעצמו מה שר"ב בני אדם טועים בעצמם, וסוברים שנפשים אינה קדושה משרשה, וקשה להם לשוב לה' ולהיות איש צדיק או איש פשוט באמת, כמו שאר הצדיקים והפושעים, כמו שמר"גלא בפומא דאינשי לומר, כשזומעין שמספרין מאיזה צדיק או איש פשוט ירא באמת, ומתחיל להתעורר בהם הרהור תשובה להתחיל גם כן להתקרב להשם יתברך, כי כל ישראל מלאים מחשבות של תשובה והתקרבות להשם יתברך תמיד, אף אחר כך תכף אומרים: 'מי יכול להתדמות אליו לזה האיש הצדיק וכו'. כי היה נשמה קדושה מנעוריו! כי כך הרגלו עצמם לומר, שצדקת הצדיקים והפושעים היא מצד הנשמה הקדושה שיש להם מתולדתם. ובאמת אמר רבנו ז"ל בפרוש – שאינו כן! (שיחות הר"ן סימן קסח). וזה עקר החסרון של העולם שאומרים כך, ומחמת זה אינם מתעוררים ומתגברים להשוות עצמן לצדיקים, אבל באמת אינו כן, כי עקר צדקת הצדיק והפשוט הוא רק על ידי התגברותו והתחזקותו ויגיעתו וטרחו בעבודת ה' – שיעזב וטרח כל כך ימים ושנים הרבה, ולא הניח עצמו לפל בשום אופן בעולם. והרבה בתפלה ותחנונים, עד שזכה למה שזכה, כל אחד כפי ערכו, אשרי להם! וכל אדם יכול להיות כמוהם, כי הפחירה חפשיית לכל, וכתר שם טוב מנת, ומי שרוצה – זוכה בו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא עב): 'כתר כהנה זכה אהרן ונטלו, כתר מלכות זכה דוד ונטלו, כתר שם טוב מנת וכל הרוצה זוכה בו'. ובאמת זה הענין בעצמו שבני האדם טועים בעצמם וסוברים שנפשים אינה יקרה וקדושה, ומחמת זה אינם מתגברים לעשות כמעשה הצדיקים ז"ל, כל זה נמשך מבחינת היכלי התמורות הנ"ל, שמשם בחינת המעשה של ה"ל שנתלה, שמשם באים אלו המחשבות על האדם כמו מלך הנ"ל – שנתלה ונתגבר ממקומו, שמתחמת זה נפל למקום שנתלה ולקח את עצמו אל השכרות וכו', עד שהיה כמספק בעצמו אם הוא בן המלך האמת או בן השפחה, חס ושלום, כמבאר שם בהמעשה הנ"ל, שבכל עת שבא לו הרהורי תשובה היה מישב את עצמו ממה נפשך אם אני בן המלך וכו', עין שם שמבאר שם, שנתלה כל כך עד שהיה מספק בעצמו אם הוא בן המלך האמת, כמו בן הוא בכל אדם הרחוק מהשם יתברך, בפרט בתקף סוף הגלות הפור הזה, שהוא חבלי של משיח, שמתגבר בעתם הללו שהתגבר הבעל דבר ביותר על נפשות ישראל בידוע בחוש, עד שכמה בני אדם מראשין עצמם כאלו נפשים אינה מסגלת כלל לעבודת ה'. וכל זה הוא רק פתוי ומחשבות היצר הרע, שמתחיל דעתו ומכניס בלבו חלישות וקטנות דסטרא אחרא, שזה נמשך מבחינת היכלי התמורות, מבחינת החלוק של ה"ל מלך הנ"ל, שנתלה כל כך, עד שלא ידע בעצמו אם הוא בן המלך האמת, אבל באמת צריך האדם לידע ולהאמין, שנתלה כל אחד מראשאל גבול ויקרה מאד מאד, וכלם הם בחינת בני מלכים, ויכולים לזכות למדרגות גבוהות וקדושות מאד, כמו כל הצדיקים והפושעים, כי גם על כל הצדיקים והפושעים עברו מחשבות וחלישות כאלה וכאלה, אף היו משפילים לכלי להניח להטעות אותם, והתגברו והתחזקו מאד עד שזכו למה שזכו. וזה שאמר דוד (תהלים פו, ב): "שמרה נפשי כי חסיד אני". כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ד, ו) וכן איתא בזה הקדוש פרשת בלק (דה קצה). שדוד קרא לנפשיה חסיד: 'בגין דאיצטריך ליה לבר נש דלא לשואה

ת, כו טבת תשפו ירושלים

² שפל – על פי ההגדרה הידועה של התפארת ישראל שהשפל לא מכיר בערך עצמו, צ"ל שהטעם שלא היה בו ענוה פסולה לא כי הכיר בערך עצמו אלא שאע"פ שלא הכיר בערך עצמו לא נפל ברוחו לכונן את הגבורות הרבות שהיו בו מצד שהיה מסטרא דנוקבא כידוע שעל כן לא היו לו חיים אלא מה שקיבל מאדוה"ר ומאהבות. רק נגד הסט"א ע"י שהרג את יצרו בתעניות. שעל כן נקרא עדינו העצמי (במועד קטן טז): שבשעת הלימוד מעדן עצמו כתולעת ובשעת מלחמה מקשה עצמו כעץ בתכלית הגבורה.

ועל כן גם מה שאמר "שמרה נפשי כי חסיד אני" אין הכוונה שהחזיק עצמו חסיד שהרי היה שפל שלא מכיר בערך עצמו כנ"ל, אלא אדרבה החזיק עצמו שאין לו שום כח בעצמו להתגבר על היצור, וכשמצא בעצמו נקודה טובה מיד אמר לה' ית' הנה מצאתי נקודה טובה בעצמי וזוכה תשמור עלי שלא אפול ממנה. כמבאר כאן בסוף התורה שויגבה ליבו בדרכי ה' הכוונה לתורה רפב.

³ ענוה פסולה – זה מושג שרבנו חזון עליו כמה פעמים ואע"פ שעשינו חילוק כנ"ל עפ"י התפארת ישראל בין דוד שהיה שפל ומשה שהיה ענו, ענוה פסולה היא לאו דווקא ענוה אלא גם שפלות. עיין תורה קצו – וזה ידוע שענוה בלא חכמה אינה כלום, כי בודאי אין זה מעלת הענוה, להראות עצמו בכפיפת ראש בדרך שטות כאלו הוא ענו, כי זה ענוה פסולה.

גרמיה רשע' וכו'. הינו פנ"ל, שזה בחינת 'ויגבה לבו בדרכי ה'", פמוכא בדרכי רבנו ז"ל (בלקוטי תנינא סימן קכה). פי צריך לידע מעלת נפשו בשרשה, בחינת 'אנא בריה קלה שבנים' הנ"ל, לידע שהוא משרש הנפש של הבה המלך האמת, כדי שיתגבר לחור למעלתו, פנ"ל.

קושיות

א. תהילים צריך לומר על עצמו – צ"ע ראה תהלים ו' (ד) ונפשי נבהלה מאד (ואת) ואתה יהוה עדמת: פרש"י עד מתי. תביט ואינך רופא? עוד שם (פ' ה') "עד מתי עשנת בתפלת עמר" פירש המצודות עד מתי כעסת למאס תפילת עמר. – היתכן כך לדבר להקב"ה האם אין זו חוצפה? שמטיח דברים כלפי מעלה. ובשלמא דוד הצדיק יודע אל מי מדבר, אבל אנחנו יתמי דיתמי שאין לנו אפס קצה היראה שלו, האם לא יחשב לנו חוצפה גדולה. וכיוב"ז תהלים יג (ב) עד-אנך יהוה תשפחני נצח? – היתכן להאשים את הקב"ה בשכחה? ועוד לנצח? נראה לי שעל כן מביא כאן רבנו את שאלת אותו אדם כדי שנשים לב גם בשאר לשונות להיזהר בהם ולא לחשוב שהן כפשוטו. ואולי יתבאר גם עפ"י תורה ח' תנינא שיש תפילה בבחי' דין עיי"ש שהיא רק כלפי חוץ נדמית לדין כדי להטעות את הסט"א. וראה בתיקון חצות קינה שלימה שתקנו לו חז"ל לטעון לפניו תשע פעמים עד מתי?

ב. בתענית כה. מסופר על לוי שהטיח דברים כלפי מעלה בשעת צרה גדולה שהיה בצורת והיה שליח צבור ואמר להקב"ה עלית למרום ואין אתה מרחם על בניך, ונענש על זה שנעשה צולע כל חייו. וצ"ע מאי ההבדל בין טענתו של לוי, לטענת דוד בתהלים עד אנה תשכחני נצח, וכיוב"ב כנ"ל? הרי אמר זאת מתוך צער של רבים שהיו בסכנת רעב וצמא, ואין אדם נתפס בשעת צער (ב"ב טז:).

ג. בעניין הלשונות שנמצא בתהלים שנדמה כמו מטיח דברים כלפי מעלה. צ"ע האם נכון לומר כיון שהקב"ה אבינו, מותר לבן לדבר כך לאביו? כי אע"פ שאמר רב מאיר בין כך ובין כך אתם קוריים בנים (קדושין לו.). לכאורה זה מצידו, אבל אנו צריכים לתת לו כבוד מלכים, ואפילו אם היה רק אב גם צריך לנהוג בו כבוד מלכים וכל החילוק רק שאב יכול למחול, אבל האם ראוי לגרום לו שיצטרך למחול?

ד. בעניין הלשונות שנמצא בתהלים שנדמה כמו מטיח דברים כלפי מעלה. צ"ע האם נכון לתרץ שאין אדם נתפס בשעת בצערו? הרי חנה מתוך צערה הנורא שהיתה עקרה שנים רבות וצרתה פנינה היתה רבת בנים, אעפ"כ נחשב לה מה שאמרה לשם מה בראת לי דדים, או אלך ואסתר וכו' (כמבואר במהרש"א שם) שהטיחה דברים כלפי מעלה. האם לצעוק לה' "עד מתי תשכחני נצח" זה לא יותר הטחת דברים כלפי מעלה?

ה. בעניין הלשונות הנ"ל שנמצא בתהלים צ"ע האם אין זה נחשב מגיס דעתו כלפי מעלה? שמדבר אל הקב"ה כאילו חייב לו משהו. ראה ברכות יט. ו' שהדוגמא לזה היא המעשה (תענית כג.). בחוני המעגל שהטריח את הקב"ה להוריד גשם במדה מסויימת דווקא.

ו. על הפסוק בתהלים "שמרה נפשי כי חסיד אני" פרש"י שאמנם דוד החזיק עצמו חסיד, שלא נקם באויביו וכמבואר בגמ' ו' שאמר הלא חסיד אני שכל המלכים קמים בחצי חצות היום ואני קם בחצות לילה. וצ"ע

ד ראה במוסף של ראש השנה בסוף ויכרונות, אין שכחה לפני כסא כבודך.

ה ברכות דף ט. – ואמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות בית דין מנדין על כבוד הרב וכולן שנינו במשנתנו אמר ליה רבי אלעזר היבא אמר ליה לכי תשכח נפק דק ואשכח תלת המזולזל בנטילת ידיים והמספר אחר מטתן של תלמידי חכמים והמגיס דעתו כלפי מעלה... המגיס דעתו כלפי מעלה מאי היא? דתנן שלח לו שמעון בן שטח לחוני המעגל צריך אתה להתנדות ולאמלא חוני אתה גזרני עליך נדוי אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

י תענית דף כג. – תנו רבנן פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמתי אעמדה ואתיצבה על מצור וגו' אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם. אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה, ירדו כתיקנן עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים, אמרו לו רבי כשם שהתפללת שירדו כך התפלל וילכו להם, אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה, אף על פי כן הביאו לי פר הודאה, הביאו לו פר הודאה סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו רבונו של עולם עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות, כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה אינן יכולין לעמוד, יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם, מיד נשבה הרוח ונתפורזו העבים וזרח החמה ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות, שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזרני עליך נדוי, (על שאתה מגיס דעתך כלפי מעלה שאמרת לא כך שאלתי. ועוד) שאילו שנים כשני אליהו שמתפחות גשמים בידו של אליהו, (שמא קיבל צדיק אחר מפתחות של גשמים ונשבע שלא ירדו גשמים ונמצא ממה נפשך שבועת אחד מכם היא לשוא) לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך? אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא (פרש"י לשון חטא כלומר הוי הולך וחוטא) לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ואומר לו אבא הולכיני לרחצני בחמין שטפני בצונן תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו, ועליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

כבן שמתחטא על אביו – פרש"י לשון חטא אבל הערוך פרש מתפנק על אביו.

איך זה מתיישב עם מה שאומר בתהלים¹⁰¹ "אנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם". הרי דיבור של צדיק זה לא מהשפה ולחוץ ולא תלוי במצב רוח, אלא את עצמו היה אומר¹⁰², ובהכרח שאין סתירה כלל וצ"ע כיצד. ראה שם בהמשך שהגמרא¹⁰³ שואלת כיצד יתכן שדוד אמר כך על עצמו שהוא חסיד שזה אפילו יותר מצדיק (מתיבתא שם בשם שפתי חכמים) הרי אמר בתהלים (כז יג) שאינו יודע כלל אם יש לו חלק לעולם הבא? והגמ' מתרצת שבאמת החזיק עצמו חסיד, אבל אעפ"כ חשש שיגרום החטא.

ז. שבדרכי ה' ועבודתו ית' יהושפט הגביה לבו קצת - צ"ע מה תירץ לו בזה? הרי מיהושפט לומדים שצריך להגביה עצמו כנגד המלעיגים, להיות בטוח שדרך התורה שהולך בה היא הדרך אמת. אבל לא לומר על עצמו אני חסיד, דהיינו שאני גם מקיים אותה בשלימות.

ח. שבדרכי ה' ועבודתו ית' יהושפט הגביה לבו קצת - צ"ע לכאורה "שמרה נפשי כי חסיד אני" אינו קצת, שהרי לכאורה מבקש תמורה לחסידותו. עיין בסמוך מדוע ציין רבנו לתורה רפב.

ט. שבדרכי ה' ועבודתו ית' הגביה לבו קצת - צ"ע כמה זה קצת? והרי בסוטה ה. אמרו שמינית שבשמינית רק לת"ח וגם בזה י"א לא מניח ולא מקצתיה. משמע שסתם אדם בודאי צריך לומר לא מניח ולא מקצתיה, וצ"ע כי בעוה"ז א"א בלא מדת העזות כמו שאמרו חז"ל לא הביישן למד, ואמרו הוי עז כנמר, וביארו כנגד המלעיגים. ובהכרח שגם בעזות דקדושה יש בחי' של ישות (כמבואר בביאור הליקוטים על תורה ל.). והישות היא גאוה וכנ"ל שבדרכי ה' צריך להגביה עצמו קצת. עיין תורה כב/א¹⁰⁴ שבאמת הגבול דק מאד וצריך זהירות גדולה.

י. עפ"י המבואר בתורה כב כנ"ל צ"ע כיון שהגבול דק וצריך זהירות גדולה, עוד יותר לא מובן כיצד אנו נאמר פסוקי תהילים על עצמינו ונחזור על דברי דוד המלך כגון "עד אנה תשכחני לנצח" בלי להכשל בעזות דסט"א? צ"ל שזה בחי' מחז"ל (סוטה ה.) ת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית גאוה. דהיינו אחד חלקי סד שהוא קורטוב ישות (רוח חיים על אבות ד' י'), שבלעדיו א"א להתגבר כלל על חושך ועזות העוה"ז. ואפילו כלפי הקב"ה מי שנמצא בעוה"ז בהכרח שיהיה לו עזות לפנות אל הקב"ה בעצמו לבקש שנוי טבע ורחמים גלויים והשגות אלוקות. ואע"פ שדברו על ת"ח נראה שלמדו זאת על אחד, כדי שלא יהיה שלימול בעבודת ה'. ומאן דאמר לא מניח ולא מקצתיה, בהכרח לומר שהכוונה לקורטוב גאוה שלא כנגד המלעיגים והסט"א.

יא. הלא בבקר אנו אומרים בתחלה: מה אנו מה חיינו וכו', ואח"כ מספרים את גדלתנו, ומתפארים שאנחנו עמו פני בריתו. - צ"ע מה התירוץ בזה לשאלה כיצד אומר "שמרה נפשי כי חסיד אני"? לכאורה תירץ קושיא בקושיא שהרי אין אפשר לומר מה אנו מה חיינו, אם אנו בני בריתו, חלק אלוק' ממש (ברית בין שנים היא שאנו כמו שני חצאים של דבר אחד) וכן אמרו בזוהר ויקרא עג ישראל והתורה והקב"ה אחד. התירוץ פשוט שכלפי הקב"ה אנו כלום אבל ביחס לשאר גויים אנו בני בריתו והם לא, וזה אנו אומרים בבחי' ויגבה לבו בדרכי ה' לומר שאנו בטוחים שדרך התורה שקבלנו על עצמינו היא הדרך אמת. ועל כן ביחס לגויים אנו יכולים לומר שמרה נפשנו כי חסידים אנו אבל לא ביחס לכל אחד מישראל אחר.

יב. גם כגון שמרה נפשי כי חסיד אני צריכין לפרש על עצמו, כי צריכין לדון א"ע לכף זכות כמבואר בתורה רפב- צ"ע שם הלימוד זכות על עצמי היא נקודה טובה שאני מוצא בעצמי שמכוחה אני מתחזק שיש בכוחי

¹ ברכות דף ד. לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני לוי ורבי יצחק חד אמר כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מורח ומערב ישנים עד שלש שעות ואני חצות לילה אקום להודות לך ואידך כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מורח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות כדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי ואומר לו מפבישת רבי יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה טהרתי יפה טמאתי ולא בושתי אמר רבי יהושע בריה דרב אידי מאי קרא ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש.

² תהילים פרק כב (ז) ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם: (ח) כל ראי ילעגו לי יפטריו בשפה נייעו ראש:

³ כידוע בשם רבי מאיר מבלובלין שלשון הוא היה אומר שבגמרא הכוונה את עצמו היה אומר. ונ"ל שזו גם כוונת רבנו שכשחזר בו מאיזה סברא אמר הדרי בי דהיינו שעשה תשובה כמבואר בשיחות הר"ן סא.

⁴ ברכות דף ד. - ודוד מי קרי לנפשיה חסיד? והכתיב (תהלים כז יג) "לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים", ותנא משמיה דרבי יוסי למה נקוד על לולא? אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מובטח אני כך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא, אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו שמא יגרום החטא.

⁵ תורה כב אות יא - וזה פרוש המשנה (אבות פרק ה): יהודה בן תימא אומר: הוי עז כנמר וכו', נמצא שמוזהיר על עזות דקדושה, שצריך האדם שיהיה עז כנמר כנגד כל הקמים כנגדו למנע אותו, חס ושלום, מעבודתו. ותכף ומיד מבאר שם גדל הפנים והאסור של העזות פנים דסטרא אחרא, כמו שכתוב שם: הוא היה אומר: עז פנים לגיהנם וכו'. ואם בן אפשר לטעות, חס ושלום, כי בהכרח צריכין לעזות בשביל הקדושה כנ"ל, כי אי אפשר להתקרב אל הקדושה באמת כי אם על ידי עזות כנ"ל, וכמו שאמר הוא עצמו: הוי עז כנמר. ומצד אחר העזות רע מאד, הינו מי שהוא עזות פנים שלא בשביל הקדושה (מכל שכן מי שהוא עז פנים כנגד הקדושה, שמעיז פנים נגד ראי השם וכיציא), שזה העזות רע מאד, כי עז פנים לגיהנם: ואם בן, נפל פותא בבירא' (ז), כי אין יודעין איך להתנהג. על זה בקש התנא: יהי רצון שתבנה עירך במהרה בימינו (שלקאורה הוא פליאה גדולה וכל אדם משתומם על זה: מה סמיכות יש לתפלה זאת להקודם? וגם אין דרך המשנה להתפלל תפלה ובקשה באמצע דבריו? אף עתה מבאר היטב), הינו, שהתפלל שיזכה לידע איך להתנהג בענין העזות, הינו שלא יהיה לו שום עזות דסטרא אחרא, רק שיזכה שיהיה לו עזות דקדושה, שעל ידו נבנה ירושלים, קריה נאמנה, הינו שזוכין לאמונה על ידי זה העזות, כמבאר לעיל.

להתגבר על היצה"ר, ומה כוונת רבנו שמתרץ בזה את הקושיא כיצד לפרש את דברי דוד המלך שמרה נפשי כי חסיד אני, שנשמע כמו שאומר להקב"ה כיון שאני חסיד על כן מגיע לי שתשמור עלי. נראה לבאר עפ"י מה שמביא בסוף את תורה רפב שצריך למצא בו נקודה טובה שבה התגבר על יצרו וממנה להתחזק, שכוונת רבנו כיון שאתה רואה שמצאתי בי נקודה טובה שבה הגברתי על יצרי וממנה אני מתחזק שיש בי איזה נקודה של חסידות ועל כן שמרה נפשי מיצרי כדי שאוכל להוסיף עוד נקודות עד שאכניע אותו לגמרי.

הקדמה

רבנו חוזר כאן על מה שאמר לעיל בתורה קא תנינא שעיקר אמירת תהילים צריך לכוון כל אחד על עצמו, אלא שכאן מבאר יותר. אע"פ שרבנו שיבח את רבי רפאל מברשאד שהכניס בעולם לומר תהילים אפילו בקרירות באמירה בלבד (שיש"ק/ק)²⁷. כאן בוודאי כוונתו לכוון בכל מילה, ולומר בחמימות מכל הלב, והעיקר לכוון על עצמו, ולא כחוזר על דברי דוד המלך.

ונראה שמה שהוסיף כאן רבנו את השאלה מה לכוון כשאני אומר על עצמי את הפסוק "שמרה נפשי כי חסיד אני", רמז בזה על עוד הרבה לשונות, שיש בתהילים שנדמה שהם כמטיח דברים כלפי מעלה שהוא אסור ונענשים על כך כמבואר בגמ'. שגם בהם הקושיא לא על דוד, אלא שרצה רבנו להזכיר ולהזהיר כשאנו אומרים תהילים שח"ו לא לחשוב שמותר כך לדבר למלך. וכמו שלומר על עצמי "חסיד אני" תלוי בכוונה, כך גם בכל הלשונות הנ"ל העיקר הכוונה כיצד אומר זאת. שהרי אפילו חוני המעגל (תענית כג.) כשאמר איני זו מכאן עד שירדו גשמים וכשירדו מנטפין אמר לא כך שאלתי וכשירדו בזעף אמר לא כך אלא בנחת, ולא הטיח דברים כלפי מעלה אלא רק הטריח את הקב"ה וגם זה בכבוד ויראה רק לטובת עם ישראל ואעפ"כ נחשב שהגיס דעתו כלפי מעלה, עד ששלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזורני עליך נידוי, אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום והוא עושה רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה רצונו. הרי שלדבר להקב"ה כאילו חייב לי ולהטריחו לעשות רצוני, נחשב לחטא כי הוא דעת גסה כלפי מעלה. ורק לחוני המעגל הצדיק הנורא הותר בדיעבד בעת צרה לצורך רבים. כל שכן אנן יתמי דיתמי צריכים זהירות רבה ולומר לשונות כאלה ביראה וכבוד.

בעצם העניין שצריך לומר את התהילים על עצמו אין כל כך חידוש שהרי דוד המלך חיבר מכל ההתבודדויות שלו²⁸ על צרותיו הרבות מבית ומחוץ חמשה חומשי²⁹ תפילות לכל עם ישראל, לומר על צרה שלא תבוא. ומאז ועד היום היא עיקר החרב של כל ישראל בכל צרה ומלחמה באויביהם שבפנים ושבחוץ. ובעיקר בפנים דהיינו כל הסתות היצה"ר והתאוות ומדות רעות. וראה תורה עג תנינא שכל שערי התשובה של כל אחד מישראל נמצאים בתהילים ועל ידי אמירתם יכול כל אחד להתעורר בתשובה וגם למצא את השער התשובה השייך לו וגם לפתוח אותו ולהיכנס בו ולזכות לתשובה שלימה.

ונראה מרבנו שכל הצרות והכשלונות של דוד המלך היו כדי שיצעק הרבה להש"י, ויכתוב חמישה חומשי ספרי צעקות והתבודדות ודיבורים של תשובה להש"י, שלא רק מלמד איך לצעוק, אלא שהם להורות תשובה לרבים, דהיינו שלבו של דוד כלל את לב כל עם ישראל³⁰, וצעקותיו הן צעקת הלב של כל ישראל, לכן הדבורים והלשונות אלה דייקא, שייכים לכל אחד מישראל, לכן מועיל מאד לצעוק דייקא בלשונו של דוד המלך בעצמו, דהיינו להיות רגיל באמירת תהילים כנ"ל. ולכן כל ימיו לא נודע שמחל לו הקב"ה, עד שבנה שלמה את בית המקדש, ובא להכניס את הארון להיכל, ולא נפתחו עד שביקש בזכות דוד אביו. וכל חייו רדפוהו, מבית כל ילדותו החזיקוהו לממזר וכשגדל ביזוהו שאינו ראוי לבוא בקהל, דהיינו שאינו מזרע ישראל כלל. ומחוץ כל שנות מלכותו היו במלחמות באויבים שסבבו את הארץ. ורק עי"ז זכה לתקן את ספירת המלכות שמהותה דלות ועניות דהיינו תכלית השפלות. ושמעתי מהריצ"ח שמבארים במליצה, על מה אמר דוד "תעיתי כשה אובד", דהיינו שכל כך הרגיש מופרך, עד שאמר הריני כשה דאבידה הנזכר בגמ' ב"ק נד. שלכ"ע אין לו צריכותא, דהיינו שנדמה שהתורה כתבה אותו שלא לצורך. והכל כדי שישאיר לנו חומש של צעקות להקב"ה בלשונו שנאמרו ברוח קדש. כדי שנאמר אותם על עצמינו, ונזכה גם אנו לתקן את מדת המלכות שלנו להמליך את הקב"ה עלינו בשלימות.

²⁷ שיש"ק ח"ב אות צד - רבנו אומר: "צריך להודות לרבי רפאל מבארשאד (תלמיד רבי פנחס מקאריץ זיע"א) על שהכניס בעולם לומר אף בקרירות ולא התעוררות מזמורי תהילים", "א קאלטן קאפיטל תהילים", פי על פי פקודתו היו אנשי מרבים באמירת תהילים באמירה בלבד.

²⁸ כמבואר בשיחות הר"ן אות סח ובתורה קנו.

²⁹ ל"ק ראש חודש ה' אות ז' שהתהילים הם תפילות שעשה דוד המלך מתורות, לכן הם חמישה חומשי תהילים כנגד חמישה חומשי תורה.

³⁰ עיין ספורי מעשיות ז' בעטלערס יום השלישי הלב והמעין. ועיין שם בסוף המעשה שרבנו אמר שהלב הוא דוד המלך. וזה לשונו שם - כי זאת המעשה היא חודש נפלא מאד. ויש בה מוסר הרבה מאד, ותורה הרבה. כי יש בה כמה תורות. גם מדברת מהרבה צדיקים קדמונים, מדוד המלך, עליו השלום. כי דוד המלך, עליו השלום, עמד בקצה הארץ וצעק אל המעין היוצא מן האבן שעל ההר, כנ"ל. כמו שכתוב (תהלים טא): "מקצה הארץ אליך אקרא, בעטף לבי בצור ירום ממני תנחני": (כל זה שמענו מפיו בפרוש. והמוכן מדבריו. כי דוד המלך, עליו השלום, הוא בחינת לב כמובא (עין זהר שמות קח). ועליו מרומז במעשה ענין הלב של העולם, שעומד בקצה הארץ כנגד המעין, וצועק ומשתוקק אליו תמיד וכו'. ועדין הדברים סתומים. אשרי מי שיזכה להשיג סודות המעשה): ענין דוד המלך והמקרא הנ"ל מקצה הארץ שמרומז בהמעשה, זה שייך ליום שלישי. כי שם מדבר מענין הלב והמעין.

עד כאן ההקדמה

*

תורה קכה

מענין אמירת תהלים דיבר עם אחד, ואמר לו, שיעקר אמירת תהלים היא לומר כל מזמורי תהלים על עצמו. למצוא א"ע-את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו דהיינו אותו אחד הנ"ל שאל את רבנו ז"ל איך.

ופירש לו רבינו ז"ל קצת. כנראה כגון תהלים ט' (ד) בְּשׁוֹבֵי אֲרָצוֹת יִכְשְׁלוּ וְיִאֲבֹדוּ מִפְּנֵיךָ: שאויבי הוא האוייב הנצחי הוא היצה"ר. **כי כל המלחמות שביקש עליהן דהמע"ה-דוד המלך עליו השלום, בתהילים שיצילהו הש"י-השם יתברך מהם,** דהיינו מאויביו מפנים שחלקו עליו ועל מלכותו, ומבחוץ העמים שסבבו את ישראל, **הכל צריכין אנו לפרש לעצמו על מלחמת היצה"ר וחיילותיו.** וגם דוד המלך מסתמא התכוון גם על זה.

וכיוצא בזה בשאר המזמורים גם אלה שלא ביקש בהם על הצלתו. וגם כאלה שיש בהם לשונות שכפשוטו נדמה שהוא כמטיח דברים כלפי מעלה^{טו}, בחוצפה גדולה כלפי המלך, כגון (תהלים ו' ד) "עד מתי מתי (תביט ואינך רופא?) או (תהלים יג ב/ו) "עד אנה תשכחני נצח?" או (תהלים פ' ה) "עד מתי עשנת בתפילת עמך"? וצריך להזהר לומר זאת בשפלות וביראה, ואולי כוונתו שהיא תפילה בבחי' דין/י^{טו} שרק כלפי נדמה לחוצפה כדי שהסט"א תבלע אותה, ותקיא אותה עם כל הקדושות שבלעה כמבואר בתורה ח' תנינא/י^{טו}.

(וכמבואר מזה לעיל בסי' קא תנינא [כ"א]) שְׁעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּקוּן חֲצוֹת יְכוּלִין לְפָרֵשׁ שִׁחְתּוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ כְּמוֹ עַל יְדֵי הַתְּבוּדוֹת. כִּי מִסְתַּמָּא אֵין אֲמָרִים חֲצוֹת עַל הָעֶבֶר, וְעֵקֶר אֲמִירַת חֲצוֹת הוּא עַל מַה שְׁנַעֲשֶׂה עִשְׂוֹ עִם הָאָדָם, וְכִשְׂיֵאמֶר חֲצוֹת בְּבַחֲנֵיהּ זֶה, יְכוּלִין לְמַצֵּא כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ בְּתוֹךְ אֲמִירַת חֲצוֹת: וְכֵן אֲמִירַת תְּהִלִּים וְכִיּוֹצֵא צְרִיף לְרֵאוֹת, שִׁימְצֵא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מְזֻמְרֵי תְהִלִּים וּבְתוֹךְ כָּל הַתְּחִנּוֹת וּבְקִשּׁוֹת וְסִלְיָחוֹת וְכִיּוֹצֵא. וּבְקֵל בְּפִשְׁטוֹת בְּלֵי חֲכָמוֹת יְכוּלִין לְמַצֵּא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ כָּל הַתְּחִנּוֹת וּבְקִשּׁוֹת, וּבְפִרְט בְּתִהִלִּים, שְׁנֵאמֶר בְּשִׁבִיל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, בְּשִׁבִיל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִרְט. וְכָל אָדָם כָּל מְלַחְמוֹת הַיֵּצֶר שִׁישׁ עָלָיו וְכָל

^{טו} **תענית דף כה.** לוי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת במרום ואין אתה מרחם על בניך אתא מיטרא ואיטלע. אמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי והא גרמא ליה והא לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע הא והא גרמא ליה.

מהרש"א – שהרי אדם גדול הטיח כו'. מזה המעשה גופיה מוכח שאדם גדול היה שהרי נענה דאתא מטרא אלא דנענש ואיטלע משום דא"ל בלשון תרעומות:

ברכות דף לא: ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה' מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה. ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ואתה הסבות את לבם אחורנית אמר רבי שמואל בר רבי יצחק מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו לאלהיו (דף לב.) דכתיב ואשר הרעות:

מהרש"א – שהטיחה כו'. כמ"ש לעיל אם ראה מוטב ואם לאו תראה כו' א"נ הא דאמרה דים הללו למה כו' ולשון הטיח בשמעתין ר"ל מי שאמר דבר נצוח כלפי שמיא:

עוד שם דף לב. ואמר רבי אלעזר משה הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ויתפלל משה אל ה' אל תקרי אל ה' אלא על ה' שכן דבי רבי אליעזר בן יעקב קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין. דבי רבי ינאי אמרי מהכא "ודי זהב" מאי ודי זהב? אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל. אמרי דבי רבי ינאי אין ארי נודה מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. אמר רבי אושעיא משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת אברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו, אמר לה מי גרם לך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משל לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא? אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי, שנאמר כמרעיתם וישבעו שבעו וירם לבם על כן שכחוני. רב נחמן אמר מהכא "ורם לבבך ושכחת את ה'". ורבנן אמרי מהכא "ואכל וישבע ודשן ופנה" ואי בעית אימא מהכא "וישמן ישרון ויבעט" אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה? שנאמר "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל":

^{טז} **עי"ש פרש"י** שדור אמר ד' פעמים עד אנה? ואמר זאת בשביל כל ישראל כנגד ד' גלויות.

^{טז} **שמעתי** שקינת עד מתי בתיקון חצות היא בבחי' תפילה בבחי' דין.

^{טז} **ראה תורה ח' תנינא** אות ג' שיש תפילה בבחי' דין הפי' שנדמית לדין, כגון שמטיח דברים כלפי מעלה, ובלבו רחמים ותחנונים, ואזי הסט"א בולעת גם אותה, אבל כיון שהוא בעל כח, שומר הברית ובר דעת, אזי תפלה כזו עומדת לה בגרון ומכריחה אותה לעשות הקאות ולהקיא את כל הדעת וכל התפילות של ישראל שבלעה, עד שגם מוכרחת להקיא עצמות חיותה, שהם הגרים.

^{טז} מוהר"ן בתקפא

^{טז} תורה קא תנינא

מה שנגעשה עמו, הכל מבאר ומפרש בתהלים, פי עקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו, שהם עקר האויבים והשונאים של האדם, שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות, חס ושלום, אם לא ישמר עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתיסד כל ספר תהלים.

ושאל אותו, דהיינו אותו אחד שאל את רבנו איך יפרש לעצמו כבהפסוקים שדהמע"ה-שדוד המלך עליו השלום משבח א"ע-את עצמו כגון (תהלים פו ב') שמרה נפשי כי חסיד אני [כ"ג/כ"ד] וכיוצא בזה. כגון תהלים עג (כג) ואני תמיד עמך פרש"י תמיד ביראתך. וכגון שם (ק"ט ע) "אני תורתך שעשעת" וכגון שם (פז) "ואני לא עזבתי פקודיך". שגם הם נדמים ללשון של גאווה.

השיב לו, גם זה צריכין לפרש על עצמו, כי צריכין לדון א"ע-את עצמו לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה זכות ונקודה טובה אשר בבחי' הנקודה טובה הזאת הוא בחי' חסיד וכיוצא.

ואמר לו רבינו ז"ל, הלא אצל יהושפט כתיב ויגבה לבו בדרכי ה' (ד"ה ב' יז/כ"ה) שבדרכי ה' ועבודתו ית' הגביה לבו קצת/כ"ו כי כדי להתגבר על היצה"ר והסט"א צריך להחשיב עצמו קצת, כדי שלא יפול לענווה פסולה שמחזיק עצמו לכלום גם כלפי המלעיגים והמונעים מהקדושה. כי כלפי יצה"ר וחילותיו צריך להיות עז כנמר, וגם עזות דקדושה יש בה קרטוב/כ"ו של ישות, וכמבואר בסוטה ה.כ"ו/שצריך שמינית שבשמינית. כדי שבעבודת ה' יהיה תקיף כלפי יצרו והסט"א.

עוד אמר לו רבינו ז"ל, הלא בבוקר לפני ק"ש של קרבנות אנו אומרים בתחילה וכו' לעולם יהא אדם וכו'... מה אנו מה חיינו וכו'. ואנו מקטינים עצמינו מאוד. ואח"כ אנו אומרים אבל

²² בתקפא - בהפסוקים, בתרלד ותולדו - בהפסוקים, ומתרו - מהפסוקים

²³ * תהלים פו ב'

^{כ"ד} **תהילים פרק פו (א) תפלה לךוד הטה ידך אונך ענני פי עני ואביון אני: (ב) שמרה נפשי פי חסיד אני הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך: (ג) חנני אדני פי אליך אקרא כל היום:**

רש"י (ב) כי חסיד אני - שאני שומע גדופי וחרפתי ויכולת בידי להנקם ואני שותק, כך הוא באגדת תהלים, ד"א פירשו רבותינו בברכות ולא חסיד אני וכו':

^{כ"ה} **דברי הימים ב פרק יז (ג) ויהי ידוך עם יהושפט פי הלק בדרכי דויד אביו הראשנים ולא דרש לפעלים: (ד) פי לאלהי אביו דרש ובמדותיו הלק ולא כמעשה ישראל: (ה) ויכן ידוך את הממלכה בידו ויתנו כל יהודה מנחה ליהושפט ויהי לו עשר וכבוד לרבו: (ו) ויגבה לבו בדרכי ידוך ועוד הסיר את הכמות ואת האשרים מיהודה:**

רש"י (ו) ויגבה לבו בדרכי ה' - גבה לבו בדבר זה שלא הלך כי אם בדרכי ה' דוגמא (שמות ל"ה) אשר נשא לבן אתנה בחכמה:

מצודות דוד (ו) ויגבה לבו בדרכי ה' - ר"ל אף שהיה לו עושר וכבוד לא גבה לבו בעבורם כי אם במה שהלך בדרכי ה' כי כל העושר והכבוד לא נחשב לו למאומה מול דרכי ה'. ועוד הסיר - ר"ל לא סוף כל דבר שהוא בעצמו הלך בדרכי ה' אלא אף היה מכריח לזולתו:

^{כ"ו} **עיון כהונת פסים (לרבי יעקב יוסף מפולנאה) פרשת שמיני (ויקרא ד' ט' קרב אל המזבח) - רק שהי' אהרן בוש וירא וכו', דכתבתי במקום אחר ביאור (מלכים א' ד, כג) זאת אומרת בני החי ובנך המת וכו', כי צריך שיעשה עור מיצר הרע, מן כנגדו, אם היצר הרע משפילו - יגיס דעתו לשם שמים, ואם מגיס דעתו - ישפיל עצמו. וכמו שהקשה בעקידה וכו', וכן במדרש וכו'. ואני כתבתי דלא קשה מידי, דעקביא עצמו ביאר זה, דלפעמים יאחו צדיק דרכו מדת השפלות נגד היצר הרע, ולפעמים יגיס דעתו: הג"ה ונ"ל, שזה שאמר הכתוב בדברי הימים ב סימן י"ז ויגבה לבו בדרכי ה' וכו', ופירושו רש"י יעוין שם. ולדברינו אתי שפיר, שלפעמים צריך להגיס דעתו ולהגבי' לבו בדרכי ה' נגד היצר הרע, והבן, וכמ"ש ביאור ש"ס (חולין פט). יכול יגיס דעתו וכו', עיון במקום אחר:**

^{כ"ז} **קרטוב היינו שמינית שבשמינית הלוג.**

^{כ"ח} **סוטה דף ה. - א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא אמר רבא בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטר דכתיב ביה (משלי טז-ה) תועבת ה' כל גבה לב.**

פרש"י - אחד משמונה בשמינית. משקל קטן הוא והיינו עוכלא כלומר צריך שיהיה בו מעט גאווה שלא יהו קלי הראש מסתוללין בו ויהא דבריו מתקבלין עליהן בעל כרחם: ומעטרא ליה כי סאסא לשיבלתא. גסות מועט נאה והוגנת לו לתלמיד חכם ומעטרתו כסאסא המעטרת את השבולת: בשמתא דאית ביה. גסות הרוח: ובשמתא דלית ביה. גסות פורתא לפי שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם: לא ממנה ולא ממקצתה. לא יחפוץ אדם לא בכולה ולא במקצתה דמי זוטר מאי דקרי ליה קרא תועבת ה':

ועיון רוח חיים על אבות ד' שמינית שבשמינית הלוג הוא קורטב (במקוואות ג' א' ע"ש פי' הרמב"ם)

ועיון שער מאמרי רז"ל (להאריז"ל) - מסכת סוטה ה. - וצריך לדעת איך אמר תרתי דסתרן אהרדי וגם מה שייכות אל השעור שהזכיר ר' חייא אמר רב. והענין הוא כי הגאווה היא בהויה דס"ג וכמו שהודעתין כי הגאווה היא באו"א כי כן גאו"ה היא בגי' ו"ה זומ"ש במאמר התקונין בהקדמי' דכתיבת יד דבשם ס"ג עתיד קב"ה לנטלא נוקמיה מסמא"ל גס רוחא, ולכן בעל הגאווה נק' גס רוחא כי גס הוא אותיות ס"ג, והנה ח' פעמים ח' הם ס"ד, וכשתקח חלק אחד מהם שהוא שעור אחד משמונה בשמינית עדיין אינו בכלל ג"ס הרוח, כי לא נכנס בגבולו של ס"ג אבל אם יהיה בו יותר משעור הנו' אפילו כל שהוא יכנס בכלל ג"ס הרוח ונק' בעל גאווה:

^{כ"ט} **לעולם יהא אדם ירא שמים פסטר ובגלוי ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו וישפם ויאמר: רבון כל העולמים ואדוני האדונים. לא על צדקותינו אנו חנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים. מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה פחנו מה גבורתנו. מה נאמר לפניך ידוך אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו והכמים ככלי מדע ונבונים ככלי השפל פי רוב מעשיהם תהו וימי חיייהם הכל לפניך. ומותר האדם מן הבהמה אין פי הכל הכל: לבר הנשמה הטהורה שהיא עתידה**

אנחנו עמך בני בריתך וכו' [לא/לב]. שאח"כ אנו מחזקים עצמינו ומרימים את עצמינו ואנו מספרים את גדולתינו ומתפארים שאנחנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק ויעקב וכו' [לב]. ולכאורה זו סתירה גדולה כי איך אפשר לומר שאנו בני בריתו דהינו חלק ממנו (שהרי ברית היא כשני חצאים של דבר אחד) וגם לומר שאנו כלום, אלא כי כך צריכין להתנהג בעבודת ה' לתפוס את החבל משני צדדיו, כנ"ל מצד אחד מה אני ומה חיי? כלפי ה' ית' וחז"ל, ומאידך דייקא בגלל זה "שמרה נפשי כי חסיד אני", כי אין בכוחי אלא לבקש ממך שתשמור עלי ותעזור לי לילך בדרכי חסידות, ולשמור את הברית הזו: ועיין מזה בסוף ספר הראשון בסי' רפ"ב/ד. על פסוק אזמרה לאלקי בעודי [לה]: שם מדבר מהחייב להיות בשמחה ובשנדמה לו שאין בו מתום ויצרו מתגבר עליו תמיד ומתיימש מהמלחמה בו, צריך לחפש ולמצא בעצמו אפילו נקודה טובה אחת של מעשה טוב שבו התגבר על יצרו, ולהתחזק שכשם שהצליח אז יש בכחו להתגבר עוד ועוד ולנצח את המלחמה בכל התאוות ומדות רעות ועבודות ה'. וזהו שאמר דוד המלך "שמרה נפשי כי חסיד אני", רוצה לומר הנה ראה שהצלחתי להתגבר על יצרי ולהתנהג בחסידות בדבר ההוא, על כן שמרה נפשי שאצליח להתגבר עוד ועוד.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קכה תנינא

למן דין וחשבון לפני כבודך: וכל הגוים כאין נגדך, שנאמר הן גוים כמר מדלי וכשחק מאננים נחשבו הן איים כדק יטל: אבל אנחנו עמך בני בריתך. בני אברהם אהבה שנשבעת לו בהר המוריה. זרע יצחק יהודו. שנעקד על גבי המזבח. עדת יעקב בנה כבודך. שמהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו. קראת את שמו ישראל וישראל:

^ל מתוצו - מאד

^א חיי מוהר"ן תנ"ג

^ב חיי מוהר"ן אות תמוג (ו) ושמעתי בשם רבנו זכרוננו לברכה שאמר גם לכמה אנשים אחרים, מחמת שהגוף שלכם עב מאד ועז וחזק וכו' על כן דארפט איהר איהם אסאף אן דולען וצריכים אתם (להטריד) להלעיס אותם עם דבורים קדושים מענין התכלית וכנ"ל. וממילא מובן כי צריכין לדבר עם עצמו גם כן דבורים הרבה מענין התחזקות לחזק את נפשו, בכדי שלא ירפו ידיו לגמרי חס ושלום. וכמוכא בהשירים והתרוזים של רבנו זכרוננו לברכה, ובמקומות הרבה מדבריו וזכרוננו לברכה. וכמו שאנו אומרים בכל יום בבקר מה אנו מה חיינו וכו' לבד הנשמה וכו' אבל אנחנו עמך וכו' אשרינו וכו' וכמוכא בדבריו וזכרוננו לברכה בלקוטי תנינא סימן קכ"ה עין שם:

^ג עיין יושר דברי אמת אות כו - והנה ענין עבודת האדם להשי"ת צריך להיות בשני ענינים, בגבהות ובשפלות, ולא סגי באחד מהם לבד, כי בגבהות ח"ו תועבה הוא, וצריך להיות שפל וכאין לפני השי"ת, ולפני כל, באופן שכתבתי למעלה, על ידי דביקות השי"ת ויראתו ואהבתו והתפשטות הגשמיות, וכבר ידעת מה שכתב בראשית חכמה (שער האהבה פרק י"א) שלא יקנה מדת הענוה אלא מי שהוא מופשט מהגשמיות, וכבר כתבתי לעיל (סימן ט"ו) מה ענין התפשטות הגשמיות, כי איננו מובן לכל העולם, אלא למי שיגע וטרח ביראת השי"ת, בתפלה בדביקות, ותורה ומעשים טובים בדביקות להשי"ת: אבל אם יהיה שפל מכל וכל, פן ואולי יפתנו היצר לאמור, מי אתה לדבר לפני השי"ת ולעבודו, ואתה בשר ודם עפר ואפר, ואתה ידעת נגעי עונותיך ומדותיך הרעים, ואתה מתועב לפני השי"ת, האיך ימלאוך לבך להתקרב לעבודתו ויחודו, וכדומה פתוים אחרים, כל אהד לפי ענינו, לזה צריך לאחוז בגבהות, כמו שאמר הכתוב (דברי הימים ב' ז' ו) ויגבה לבו בדרכי ה', וכמו שאמר רז"ל (סנהדרין ל"ז ע"א) לפיכך נברא אדם יחידי וכו' לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם, ואמר רז"ל (קידושין מ' ע"ב) לעולם יראה אדם עצמו כאלו הוא והעולם חצי זכאי וחצי חייב, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות וכו', ולכאורה זה גבהות גדול שידמה האדם בדעתו שבשבילו נברא העולם, וכל העולם תלוי עליו, אבל חז"ל הכריחו אותנו להשתמש בגבהות זה, כי בלעדי זה יהיה התרשלות גדול בנפשינו לרדוף אחר עבודת השי"ת, וכל אחד יאמר מה אני לעבוד את השי"ת, ויאמר גם כן די לי במעשי, שאני לומד ועושה מצות כמו שראיתי מאבותי, ויותר למה לי לחקור על עבודה שלימה, לא עלי המלאכה לגמור, כי אם על יחידי סגולה, ואם כל אחד יאמר כך לא יהיה אדם בעולם שיתקרב את עצמו להשי"ת, אבל לסבה זו אנו צריכים להשתמש בגבהות, ולעשות עצמו לאיש לעבוד עבודתו יתברך, ויגבר את עצמו בעבודתו יתברך כאלו עליו מוטל כל העולם: אבל חז"ל אחר המעשה, ואף בשעת מעשה שעושה להשי"ת, לא ידמה באמת שום גבהות, רק כניעה ושפלות, שיראה שהוא כאין לפני השי"ת, ואינו עושה שום מעשה, ומה שעושה הכל הוא בכח ועזר אלוה אשר עזרו ונתן לו כח, ומבלעדי השי"ת היה אפס, ויכיר כל זה בהכרת הדעת הטוב, כמו שכתבתי לעיל (סימן כ"א) מענין הכרה ודעת של כל דבר.

^ד תורה רפב - וכן צריך האדם למצא גם בעצמו, כי זה ידוע שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד, ולהרהיק העצבות מאד מאד (כמבאר אצלנו כמה פעמים). ואפלו בשמחתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה, חס ושלום, אף על פי כן אסור לו לפל מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימינו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שבשמחתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא גם כן מלא פגעים ואין בו מתם, הינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, בי על כל פנים איך שהוא, על כל פנים יהיה איזה נקדה טובה איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, כי על כל פנים איך שהוא, על כל פנים יהיה איזה נקדה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להתחיל את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שמתחפש ומוציא בעצמו עדין מעט טוב. על ידי זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויובל לשוב בתשובה, בבחינות "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" כנ"ל, הינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות אפלו את הרשעים ולמצא בהם איזה נקדות טובות. ועל ידי זה מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות, בבחינת ועוד מעט וכו' והתבוננת וכו' כנ"ל, כמו כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, כדי לחזק את עצמו שלא יפל לגמרי, חס ושלום, רק אדרבא יחיה את עצמו, וישמח את נפשו במעט הטוב שמוציא בעצמו, דהינו מה שזכה לעשות מימינו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו כן צריך לחפש עוד, למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא גם כן מערב בפסלת הרבה, עם כל זה יוציא משם גם כן איזה נקדה טובה:

^ה נראה שרבנו החשיב מאד את התורה הו עבה סיים את החלק הראשון ורמז ה בסוף תורה נד ד"ה תה בח' אוכרה ועוד הוכיר אותה בחלק השני תורה י' ותורה מת וחתם בה את ספרו כאן.

ולכל תי"ג תורות שבליקוטי מוהר"ן
טימנך יתגדל ויתקדש שמיה רבה.
יתגדל אותיות תגי דל כמבואר בתורה קעט

רמו לליקוט מוהר"ן, כי תגי הוא כתר כמבואר שם, דהיינו תי"ג תורות שהוריד מעתיק, ולמטה זון דל בחי' גובלות חכמה ביחס למה שהן למעלה, וכמבואר בתורה רעט שהתורה של רבנו רחבה למעלה וצרה למטה, כי למטה היא "דל" מאד רק הפסולת שנמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדרגות מכפי שהוא משיגה (למעלה ב"תגי" דהיינו בעתיק שהוא הכתר) כמבואר בחיי מוהר"ן שט.

חזק חזק חזק